

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ІЗ ФУТБОЛУ УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

THE ORGANIZATIONAL-METHODICAL AND TECHNICAL SUPPORT OF SECTIONAL SOCCER LESSONS PUPILS OF 8-9 CLASSES OF COMPREHENSIVE SCHOOLS

УДК 378.016

Бойченко А.В.,

канд. пед. наук,
старший викладач кафедри фізичного виховання
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Мудрик В.І.,

канд. пед. наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

У статті розглянуто питання щодо сучасного стану організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять із футболу з учнями 8–9 класів загальноосвітніх шкіл. Висвітлено питання нормативно-правового, методичного, організаційного і технічного забезпечення секційних занять із футболу. З метою підвищення ефективності впровадження занять із футболу для учнів 8–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів визначено напрями удосконалення організаційно-методичного і технічного забезпечення в процесі секційних занять із футболу.

Ключові слова: учні, загальноосвітні навчальні заклади, секційні заняття, футбол.

Рассмотрены вопросы современного состояния организационно-методического и тех-

нического обеспечения секционных занятий по футболу с учениками 8–9 классов образовательных учебных заведений. Освещены вопросы нормативно-правового, методического, организационного и технического обеспечения секционных занятий по футболу.

Ключевые слова: ученики, общеобразовательные учебные заведения секционные занятия, футбол.

The issues of the current state of organizational, methodological and technical support of sectional football lessons with students of 8-9 grades of educational institutions are considered. The issues of regulatory, methodological, organizational and technical support of sectional football lessons are covered.

Key words: students, educational institutions breakout sessions, football.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Популярним видом фізичної активності як серед школярів, так і загалом серед молоді є футбол, оздоровчий вплив якого широко застосовується в практиці загальноосвітніх навчальних закладів (В.М. Шамардін, 2002; В.М. Костюкевич, 2006; О.А. Томенко, 2008; О.А. Суровов, 2017 тощо). Проте незважаючи на популярність футболу серед учнівської молоді, в закладах освіти України він ще не використовується як ефективний засіб формування і ведення здорового способу життя, відволікання дітей та молоді від негативного впливу вулиці.

Зниження рухової активності, фізичного розвитку та рівнів фізичної і психічної підготовленості – ще не повний список проблем сучасної школи, які, на жаль, неможливо вирішити тільки уроками фізичної культури.

Загальний стан здоров'я учнів погіршується щорічно. Проблема недостатності рухової активності учнів здебільшого є наслідком інтенсифікації сучасного навчального процесу і малої кількості годин, відведених на уроки фізичної культури в школі. У вирішенні проблеми значну роль має відіграти ефективна організація фізичного виховання учнів з використанням різноманітних додаткових видів рухової активності в процесі позаурочних занять з метою всебічного розвитку особистості учнів [6].

Відомо, що оптимальний рівень рухової активності позитивно впливає на цілий комплекс показників, які визначають поняття «фізичне здоров'я» [2–4]. У цьому аспекті зростає значення роботи

в секціях як засобу додаткової рухової активності та збереження здоров'я школярів.

Проведення секційних занять із футболу в загальноосвітній школі – одна з найважливіших умов реалізації системи освіти дитячо-юнацького футболу в Україні, яка зможе залучити в єдину ефективну структуру різні напрями навчально-тренувального процесу в дитячо-юнацькому футболі.

В Україні створено систему безперервної футбольної освіти: шкільний урок з футболу – змагання «Шкіряний м'яч» – Дитячо-юнацька футбольна ліга. Саме в цьому й полягають основи перспектив і потенціалу суспільно значущого змісту програми розвитку футболу та її подальшого вдосконалення і втілення в життя [5; 6].

Ефективність системи з точки зору спортивних результатів має забезпечити відбір обдарованих дітей та наступність і безперервність в їхній футбольній освіті [3]. Поряд із уроком фізичної культури з елементами футболу мають стати секції з футболу при загальноосвітніх навчальних закладах.

Ефективне функціонування системи шкільної футбольної освіти потребує належного нормативно-правового, організаційного, науково-методичного і матеріально-технічного забезпечення.

Сучасний стан організаційно-методичного і технічного забезпечення не дає змогу вирішити нагальні питання організації та проведення секційних занять із футболу з учнями 8–9 класів. Тому це потребує пошуку найбільш ефективних засобів і методів розв'язання певного завдання фізичного виховання в позаурочних заняттях із футболу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні достатньо вивчені питання щодо відбору юних футболістів (Л. Качани, Л. Горский, 1984; А.П. Золотарев, 1997; Б.М. Бойченко, 2003 та ін.), планування тренувального процесу (Г.А. Голденко, 1984; Л.Р. Айрапетянц, 1992; І.Г. Максименко, 2001, 2004, 2013; Г.А. Лисенчук, 2004), розвитку фізичних якостей (В.М. Шамардін, 1984; Л.В. Волков, 1988; М.М. Булатова, 1996; С.О. Галюзи, 2012; О.А. Суоров, 2017 тощо), формування індивідуальної техніко-тактичної майстерності (Г.М. Максименко, 2006; 2010), методики навчання і тренування (В.В. Шаленко, 2007).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак не досліджуваною залишається проблема організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять із футболу для учнів в умовах розвитку та нових вимог сучасної освіти, крім того, значна частина розроблених матеріалів спирається на старі програми з фізичної культури, навчальну програму для секцій з футболу в 1–11 класах загальноосвітніх закладів освіти [5], навчально-методичний посібник «Футбол у школі», які розроблені до затвердження нових програм з фізичної культури і не враховують взаємозв'язок програмного матеріалу гуртків з футболу між школою м'яча та варіативним модулем «Футбол», інноваційні підходи у фізичному вихованні школярів, що, безумовно, знижує ефективність секційної роботи з футболу.

З огляду на це обґрунтування організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять із футболу в загальноосвітніх навчальних закладах є актуальним науковим напрямком.

Мета статті – дослідити сучасний стан організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять із футболу з учнями середніх класів.

Виклад основного матеріалу. Футбол за часи незалежності України набув розвитку. До зобов'язань Міністерства освіти і науки України було віднесено пропагування та сприяння серед загальноосвітніх закладів освіти організації роботи секцій та гуртків з футболу, починаючи з молодших класів. До зобов'язань Федерації футболу України віднесено надання допомоги загальноосвітнім навчальним закладам у всіх регіонах України у встановленні спортивних майданчиків та футбольних полів зі штучним покриттям; у забезпеченні футбольними м'ячами, комплектами інвентарю та методичними матеріалами «Все для уроку футболу».

У 2005 році розроблена навчальна програма для гуртків з футболу в 1–11 класах загальноосвітніх навчальних закладів. Навчальний матеріал програми передбачає вивчення теоретичних питань з футболу, фізичної, технічної, тактич-

ної підготовки, домашніх завдань і контрольних навчальних нормативів і вимог.

Однак діюча програма потребує вдосконалення, а саме: урахування базових умінь та навичок, які повинні отримати школярі відповідно до програми; установлення взаємозв'язку програмно-го матеріалу гуртків з футболу між школою м'яча та варіативним модулем «Футбол»; уточнення та доповнення вправ для розвитку фізичних якостей у різних вікових періодах; доповнення змісту програми орієнтовними контрольними нормативами фізичного розвитку та підготовленості учнів.

Стрімкий розвиток програмного матеріалу секційної роботи з футболу в загальноосвітніх навчальних закладах відбувся протягом 2015–2018 років. За ці роки розроблено та впроваджено навчально-методичний посібник «Футбол у школі» [2] та «Основи навчання гри в міні-футбол» [1], в яких розглянуті методичні й організаційні питання навчання футболу і проведення занять із цієї гри в школі, історія футболу, техніка і тактика гри, фізична і психологічна підготовка. Також захищена дисертація з даної проблеми.

Велику увагу Федерація футболу України приділяє розробці навчально-методичного забезпечення викладання футболу в школі, в тому числі й секційної роботи, але технічне забезпечення залишається на низькому рівні. На цей час були розроблені певні електронні мультимедійні програми та навчально-методичні посібники, які містять теоретичний матеріал, методики навчання елементам технічних, тактичних дій у футболі, фото- і відеоматеріали, розробки із самостійного вивчення елементів тактики, необхідні вчителю моделі заповнення шкільної документації, планування і контролю динаміки фізичної і технічної підготовки учнів.

Аналіз сучасного стану організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять із футболу в школі дозволив визначити негативні моменти навчання: недосконалість законодавчого забезпечення розвитку футболу; неврегульованість механізму співпраці між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Федерацією футболу України, іншими суб'єктами діяльності у футболі, підприємствами, організаціями та установами у вирішенні питань, пов'язаних з розвитком футболу; неналежні умови для занять футболу в загальноосвітніх навчальних закладах, оскільки більшість шкільних майданчиків знаходяться в непридатному стані та є травмонебезпечними, а використання спеціалізованих технічних пристроїв та обладнання для кращого навчання юних футболістів не всі можуть собі дозволити; відсутність централізованих програм будівництва майданчиків із природним і штучним покриттям для шкільного футболу, забезпечення загальноосвіт-

ніх навчальних закладів футбольними м'ячами, наборами інвентарю, екіпіровкою та методичними матеріалами; невідповідність сучасним вимогам науково-методичного та медико-біологічного забезпечення розвитку футболу.

Вивчення належних документів щодо планування занять із фізичної культури показало, що календарні плани, в яких основним є оптимальний розподіл навчальних годин за елементами програмного матеріалу, в більшості випадків складаються формально і не забезпечують творчого його використання в роботі. Але кваліфіковані вчителі, готуючи ці документи, враховують як можливості матеріальної бази школи, так і особливості фізичного розвитку та підготовленості учнів, оскільки складаються вони для кожного класу окремо. У більшості обстежених шкіл календарні плани для паралельних класів фактично нічим не відрізняються [6].

Висновки:

1. Футбол у школі є одним із найбільш дієвих механізмів масового залучення дітей до занять футболом та підвищення їхньої рухової активності. Ефективне функціонування системи шкільної футбольної освіти потребує належного нормативно-правового, організаційного, науково-методичного, фінансового, матеріально-технічного забезпечення.

2. За останні роки відбувся стрімкий розвиток організаційно-методичного забезпечення секційних занять із футболу в загальноосвітніх навчальних закладах, але технічне залишилося на тому ж рівні.

Однак залишається ряд невирішених питань організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять із футболу, а саме: невідповідність сучасним вимогам науково-методичного та медико-біологічного забезпечення розвитку футболу; стан матеріально-технічного

забезпечення занять із футболу, а в деяких випадках їх повна відсутність; значна кількість розроблених методичних матеріалів не відповідає вимогам сучасної школи та не є системним продовженням змісту варіативних модулів з фізичної культури.

3. Для підвищення ефективності впровадження футболу в загальноосвітніх навчальних закладах необхідна система, яка б визначала вибір та підготовку місць для занять, матеріально-технічне забезпечення, побудову занять, керівництво групою, добір методів навчання, так і наявність державних програм, які відповідають сучасним вимогам, планування роботи, розклад занять, методичні рекомендації тощо для нормального забезпечення секційної роботи з футболу.

Перспективи подальших досліджень будуть полягати в удосконаленні організаційно-методичного і технічного забезпечення секційних занять із футболу в загальноосвітніх навчальних закладах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойченко А.В. Основи навчання гри у міні-футбол: навч.-метод. посіб. Харків: ХГПА, 2016. 122 с.
2. Віхров К.Л., Зубалій М.Д., Столітенко Є.В. Футбол у школі: навч.-метод. посіб. Київ: Комбі ЛТД, 2004. 256 с.
3. Навчальна програма для гуртків з футболу в 1-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <http://ua.convdocs.org/docs/index-56797.html>.
4. Столітенко Є.В., Черевко Т.П. Фізичне виховання учнів 1–11 класів у процесі занять футболом: навч. посіб. Київ, 2013. 304 с.
5. Фізична культура в школі: 5–11 класи: метод. посіб.; за заг. ред. С.М. Дятленка. Київ: Літера ЛТД, 2011. 368 с.
6. Шаленко В.В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.21 «Олімпійський і професійний спорт». Харків, 2005. 20 с.